

Class 10 Sanskrit Story Completion Set 2 (Sanskrit Katha Purti)

Worksheets: Set 2 (Solved) संस्कृत कथा पूर्ति कक्षा 10 सेट 2

कक्षा 10 संस्कृत बोर्ड परीक्षा के रचनात्मक लेखन (Creative Writing) भाग में पूरे अंक प्राप्त करने के लिए अभ्यास ही सबसे बड़ा साधन है। हमने अपनी पिछली पोस्ट में कक्षा 10 के लिए संस्कृत कथा पूर्ति Sanskrit Katha Purti (Class 10 Sanskrit Story Completion) सम्बन्धी अभ्यास का पहला सेट प्रकाशित किया था। हमारे पिछले सेट 1 के अभ्यास के बाद, यहाँ सेट 2 प्रस्तुत है।

इस सेट में बुद्धि और चातुर्य पर आधारित दो बहुत ही प्रसिद्ध और अनोखी कहानियाँ दी गई हैं। छात्रों की सुविधा के लिए यहाँ प्रत्येक कहानी Sanskrit Katha Purti (Sanskrit Story Completion) के साथ उनकी मञ्जूषा (Help Box) के हिंदी और अंग्रेजी अर्थ, अभ्यास गद्यांश, दोनों भाषाओं में सारांश और सटीक उत्तरमाला दी गई है।

Sanskrit Story Completion Practice 1: (The Wise Crow and the Mouse)

संस्कृत कथा पूर्ति अभ्यास 1 : बुद्धिमान् काकः मूषकः च

मञ्जूषा (Options) & Meanings

संस्कृत पद (Sanskrit Word) हिन्दी अर्थ (Hindi Meaning) English Meaning

एकदा	एक बार	Once upon a time
वृक्षस्य	पेड़ के	Of the tree
धीमान्	बुद्धिमान् / समझदार	Wise / Intelligent
व्याधः	शिकारी	Hunter

कपोताः	बहुत से कबूतर	Pigeons
आकाशे	आसमान में	In the sky
मूषकः	चूहा	Mouse
पाशम्	जाल / फंदा	Trap / Net
मित्रता	दोस्ती	Friendship
सहायताम्	मदद	Help

अभ्यास गद्यांश (Exercise Passage)

(१) वने एकः विशालः वटवृक्षः आसीत् । तस्य (२) उपरि 'लघुपतनकः' नाम एकः काकः वसति स्म । सः काकः अतीव (३) आसीत् । एकदा एकः दुष्टः (४) तत्र आगत्य जालं प्रासारयत् तण्डुलकणान् च अक्षिपत् ।

तस्मिन् एव समये (५) चित्रग्रीवेण सह आकाशे गच्छन्ति स्म । ते तण्डुलान् दृष्ट्वा भूमौ उपविष्टाः अभवन् जाले च बद्धाः अभवन् । चित्रग्रीवस्य वचनेन ते सर्वे एकीभूय जालं गृहीत्वा (६) उत्पतितवन्तः । एतत् दृश्यं दृष्ट्वा लघुपतनकः काकः अपि तेषां पृष्ठतः अगच्छत् ।

ते सर्वे कपोताः काकस्य मित्रस्य 'हिरण्यकः' नामकस्य (७) समीपं अगच्छन् । हिरण्यकः स्वस्य तीक्ष्णदन्तैः कपोतानां (८) अकर्तयत् तान् च मुक्तान् अकरोत् ।

एतत् सर्वं दृष्ट्वा काकः अतीव प्रसन्नः अभवत् । सः मूषकेण सह (९) कर्तुम् ऐच्छत् । आरम्भे मूषकः भीतः आसीत्, किन्तु काकस्य सद्ब्यवहारेण तयोः सुदृढा मित्रता अभवत् । संकटकाले तौ परस्परं (१०) कुरुतः स्म ।

□ English Summary & Moral

A wise crow witnesses a flock of pigeons getting trapped in a hunter's net. Working together, the pigeons fly away carrying the entire net with them. The crow follows them to the home of his friend, a sharp-toothed mouse named Hiranyaka. The mouse quickly cuts the net and frees the

pigeons. Impressed by this kindness, the crow extends a hand of lifelong friendship to the mouse.

- **Moral:** True and reliable friendships are invaluable assets in life.

□ हिंदी सारांश और शिक्षा

एक बुद्धिमान कौआ कबूतरों के एक झुंड को शिकारी के जाल में फंसते हुए देखता है। सभी कबूतर मिलकर पूरा जाल लेकर आसमान में उड़ जाते हैं। कौआ उनके पीछे-पीछे अपने मित्र 'हिरण्यक' नाम के चूहे के पास जाता है। चूहा अपने तेज़ दाँतों से जाल काटकर कबूतरों को आज़ाद कर देता है। यह देखकर कौआ बहुत प्रभावित होता है और चूहे से गहरी दोस्ती कर लेता है।

- **शिक्षा:** जीवन में सच्चे और संकट में काम आने वाले मित्र बहुत आवश्यक हैं।

✓ उत्तरमाला / Answer Key

1. एकदा | 2. वृक्षस्य | 3. धीमान् | 4. व्याधः | 5. कपोताः | 6. आकाशे | 7. मूषकः | 8. पाशम् | 9. मित्रता | 10. सहायताम्

sanskritsolutions.com

Sanskrit Story Completion Practice 2: Sanskrit Katha Purti Abhyas 2

घण्टाकर्णः राक्षसः (The Bell-Earing Demon)

मञ्जूषा (Options) & Meanings

संस्कृत पद (Sanskrit Word) हिन्दी अर्थ (Hindi Meaning) English Meaning

वानराः	बहुत से बंदर	Monkeys
घण्टाम्	घंटी को	The bell
शब्दम्	आवाज़	Sound

भीताः	डरे हुए	Scared / Frightened
नगरस्य	नगर के	Of the city
बुद्धिमती	समझदार / चतुर	Wise / Intelligent
रहस्यम्	राज / भेद	Secret / Mystery
अन्वेषणम्	खोज / जांच	Investigation / Search
राक्षसम्	राक्षस	Demon
अक्षिपत्	फेंक दिया	Threw Away

अभ्यास गद्यांश (Exercise Passage)

एकस्मिन् पर्वते बहवः (१) वसन्ति स्म । तस्य पर्वतस्य समीपे एकं नगरम् आसीत् । एकदा एकः चोरः नगरतः घण्टां चोरयित्वा पर्वतम् अगच्छत् । वने एकेन व्याघ्रेण सः चोरः मारितः । तत्र स्थिताः वानराः तां (२) प्राप्नुवन् । ते प्रतिदिनं कौतुकेण तां घण्टाम् अवादयन् ।

पर्वततः प्रतिदिनं घण्टायाः (३) श्रुत्वा नगरस्य जनाः अचिन्तयन् यद् पर्वते 'घण्टाकर्णः' नाम कश्चित् राक्षसः वसति । राक्षसात् (४) जनाः नगरं त्यक्त्वा इतस्ततः धावितुं आरब्धवन्तः । (५) राजा अपि एतेन कारणेन अतीव चिन्तितः अभवत् ।

तस्मिन् नगरे एका (६) वृद्धा स्त्री आसीत् । सा अचिन्तयत् यद् राक्षसः घण्टां किमर्थं वादयिष्यति? अत्र अवश्यं किमपि (७) अस्ति । सा एकाकिनी एव सत्यस्य (८) कर्तुं पर्वतमार्गं प्रति अगच्छत् ।

वृद्धा अपश्यत् यद् वृक्षाणाम् उपरि अनेके वानराः फलानि खादन्ति, घण्टां च वादयन्ति । सा सत्यं ज्ञात्वा राज्ञः समीपं गत्वा अवदत्- "अहं तं (९)..... वशं कर्तुं शक्नोमि, किन्तु मह्यं कानिचित् फलानि चणकान् (चने) च यच्छन्तु ।" राजा तस्यै सर्वं अयच्छत् । वृद्धा तानि फलानि वने (१०)..... । फलानि दृष्ट्वा वानराः घण्टां त्यक्त्वा भूमौ आगच्छन् । वृद्धा घण्टां नीत्वा राजसभायाम् आगच्छत् । एवं सा स्वबुद्ध्या सर्वान् भयमुक्तान् अकरोत् ।

□ English Summary & Moral

Monkeys find a stolen bell in the forest and play with it daily. Hearing the constant sound, superstitious townsfolk panic, believing a dangerous demon named Ghantakarna has arrived. An intelligent old woman investigates the woods, discovers the truth, lures the monkeys away with fruits, and successfully retrieves the bell, freeing everyone from false fear.

- **Moral:** Blind fear is born of ignorance; never believe rumors without proper proof.

□ हिंदी सारांश और शिक्षा

एक जंगल में बंदरों को एक घंटी मिल जाती है जिसे वे रोज़ बजाते हैं। उसकी आवाज़ सुनकर नगर के लोग अंधविश्वास के कारण डर जाते हैं कि जंगल में 'घण्टाकर्ण' नाम का राक्षस आ गया है। एक चतुर बुढ़िया साहस दिखाकर जंगल जाती है और सच का पता लगा लेती है। वह बंदरों को फल देकर घंटी ले आती है और सबका डर दूर करती है।

- **शिक्षा:** अफवाहों पर बिना जांच किए विश्वास नहीं करना चाहिए, क्योंकि डर अज्ञानता से पैदा होता है।

✓ उत्तरमाला / Answer Key

1. वानराः | 2. घण्टाम् | 3. शब्दम् | 4. भीताः | 5. नगरस्य | 6. बुद्धिमती | 7. रहस्यम् | 8. अन्वेषणम् | 9. राक्षसम् | 10. अक्षिपत्

कक्षा 10 की संस्कृत पाठ्य सामग्री के लिए हमारी वेबसाइट sanskritsolutions.com पर विज़िट करें।